

СЕКЦІЯ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 336.645

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-1-35>**Лобачева І.Ф.**

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Поліщук Н.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Вінницького фінансово-економічного університету*

Lobacheva Iryna

*Candidate of Sciences (Pedagogics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department Accounting and Taxation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics*

Polishchuk Nataliia

*Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department Finance
Vinnytsia Finance and Economics University*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

ECONOMIC ANALYSIS IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF CURRENT ASSETS OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто методику фінансового аналізу в процесі управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства. Зазначено, що економічна діяльність та економічний механізм повинні спонукати інтереси людей на досягнення певного позитивного результату від основної діяльності: збільшення обсягів виготовленої продукції, зростання доходів та прибутку підприємства, підвищення продуктивності праці робітників та інтенсифікації діяльності. Доведено, що успішне вирішення стратегічного завдання виходу зі світової фінансової кризи та стабілізації ринкових відносин значною мірою базується на перебудові й удосконаленні форм і методів економічного аналізу. У системі управління фінансово-господарський аналіз є невід'ємною частиною управління, а не надзвичайним заходом, тому що не можна здійснювати управління без систематичного аналізу стану та наявності матеріальних цінностей і грошових коштів, їх витрачання, операцій та процесів, які пов'язані з реалізацією товарів. Зазначено, що в умовах стабілізації велике значення мають своєчасність та результативність економічного аналізу. Від цих чинників багато в чому залежить ефективність реалізації товарно-матеріальних цінностей.

Ключові слова: аналіз, управління, оборотні активи, оборотний капітал, виробництво, структура майна, дебіторська заборгованість.

АННОТАЦІЯ

В статье рассмотрена методика финансового анализа в процессе управления оборотными активами сельскохозяйственного предприятия. Выявлено, что экономическая деятельность и экономический механизм должны побудить интересы людей на достижение конкретного положительного

результата от основной деятельности: увеличение объемов выпущенной продукции, рост доходов та прибыли предприятия, повышение производительности труда работников та интенсификации деятельности. Доказано, что успешное решение стратегического задания выхода из мирового финансового кризиса и стабилизации рыночных отношений в значительной степени базируется на перестройке и совершенствовании форм и методов экономического анализа. В системе управления финансово-хозяйственный анализ – это неотъемлемая часть управления, а не чрезвычайное мероприятие, потому что нельзя осуществлять управление без систематического анализа состояния и наличия материальных ценностей и денежных средств, их расхода, операций и процессов, которые связаны с реализацией товаров. Выявлено, что в условиях стабилизации большое значение имеют своевременность и результативность экономического анализа. От этих факторов много в чем зависит эффективность продаж товарно-материальных ценностей.

Ключевые слова: анализ, управление, оборотные активы, оборотный капитал, производство, структура имущества, дебиторская задолженность.

ANNOTATION

The article considers the methodology of financial analysis in the process of managing current assets of an agricultural enterprise. It is noted that economic activity and the economic mechanism should encourage the interests of people to achieve a certain positive result from the main activity: an increase in the volume of manufactured products, an increase in income and profit of the enterprise, an increase in labor productivity of workers and an intensification of activities. It is proved that the successful solution of the strategic task of overcoming the global financial crisis and

stabilizing market relations is largely based on the restructuring and improvement of forms and methods of economic analysis. In the management system, financial and economic analysis is an integral part of management, and not an emergency measure, because it is impossible to carry out management without a systematic analysis of the state and availability of material values and funds, their expenditure, operations and processes that are associated with the sale of goods. It is noted that in the conditions of stabilization, the timeliness and effectiveness of economic analysis are of great importance. The efficiency of inventory sales largely depends on these factors. The main task of all enterprises of the agro – industrial complex is to adapt to modern realities in the agricultural sector, which involves solving a large number of legislative misunderstandings and economic problems and inconsistencies. The traditional approach to organizing a financial analysis system in modern conditions is marked exclusively by international market terminology, but by old approaches, estimates and tools. One of these examples of enterprises with modern approaches to solving problems of financial analysis of current assets is Public Joint Stock Company «Dashkivtsi», where not only financial and economic indicators are improving, but also sales markets and the range of agricultural products are expanding, its quality is improving, which is highly appreciated by consumers. Assets of an enterprise are resources – tangible or intangible resources of value (property objects) that are received by the enterprise as a result of previous operational and economic processes and tend to bring it (the enterprise) economic benefits in the future in the form of income. In world practice, assets are most often defined as a certain type of resource that an enterprise receives as a result of past events. The use of such resources in current or future periods may lead to an increase in the economic benefits of the enterprise itself or its owners. For the preparation of financial statements, the main valuation of assets is historical cost. Some enterprises use the current cost of assets as the main one, because they are not able or ready to complete the accounting model of their historical cost and reflect the impact of price changes on non-monetary assets. At the same time, each type of enterprise asset has a special methodology for evaluating various business operations in the course of its activities. The company's assets are divided into current and non-current. In foreign practice, each enterprise, taking into account the nature of its activities and the specifics of technology and organization of business operations, independently decides on the issue of dividing assets into current and non-current. In Ukraine, in accordance with the accounting regulation (standard) No. 2 «Balance sheet», the division of assets into current and non-current is mandatory.

Key words: analysis, management, current assets, working capital, manufacturing, property structure, receivables.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З того моменту, як Україна змінила авторитарно-планову економіку на економіку ринкових відносин, умови функціонування підприємств докорінно змінилися, і щоб вижити, підприємству необхідно проявити комерційну ініціативу, заповзятість, раціональність й ощадливість для того, щоб підвищити ефективність своєї діяльності та отримати прибутки. Економічна діяльність та економічний механізм повинні спонукати інтереси людей на досягнення певного позитивного результату від основної діяльності: збільшення обсягів виготовленої продукції, зростання доходів та прибутку підприємства, підвищення продуктивності праці робітників та інтенсифікації діяльності. Успішне вирішення стратегічного завдання виходу зі світової фінансової кризи та стабілізації ринкових відносин значною мірою базується на перебудові й удосконаленні форм

і методів економічного аналізу. Нові вимоги щодо підвищення ефективності аналізу активів підприємства, узагальнення їх у звітності визначають усебічне осмислення такого виду активів, як оборотні. Деякі елементи, пов'язані з аналізом оборотних активів, недостатньо законодавчо врегульовано, у зв'язку з чим в економіці виникає багато питань. На сьогоднішньому етапі економічного розвитку методика і принципи побудови економічного аналізу оборотних активів є об'єктами постійного вивчення світової науки. Питання оцінки оборотних активів неодноразово розглядалися на сесіях Міжнародної групи експертів Організації Об'єднаних Націй із міжнародних стандартів обліку, контролю і звітності, постійно розробляються економістами розвинених країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Розвитку теорії і практики питань фінансового аналізу оборотних активів присвячено роботи таких економістів, як: А.Д. Шеремет, Ю.Ф. Баранець, А.І. Ніколаєв, Я.І. Слейко, О.М. Кандибка, М.Л. Лапішко, Т.С. Смовженко, Е.В. Мних, П.Ю. Буряк, О.С. Волинський, В.І. Коваль, І.П. Житна, Г.В. Нескреба, К.В. Ізмайлова та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Економічна культура працівників агропромислового комплексу тримається на фінансово-економічній роботі. Отже, у процесі виходу підприємств галузі АПК із фінансової кризи виникла об'єктивна необхідність адаптації до нових умов не лише підприємства у цілому, а й економічного механізму його внутрішнього управління.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основне завдання усіх підприємств галузі агропромислового комплексу – адаптуватися до сучасних реалій в аграрному секторі, що передбачає вирішення великої кількості законодавчих непорозумінь та економічних негараздів та недоречностей. Традиційний підхід до організації системи фінансового аналізу в сучасних умовах відзначається виключно ринковою термінологією міжнародного зразку, але старими підходами, оцінками та інструментами. Одним із таких прикладів підприємств із сучасними підходами до вирішення проблем фінансового аналізу оборотних активів є ПАТ «Дашківці», де не лише підвищуються фінансово-економічні показники, а й розширюються ринки збуту та асортимент сільськогосподарської продукції, поліпшується її якість, яка високо оцінюється споживачами. У системі управління фінансово-господарський аналіз є невід'ємною частиною управління, а не надзвичайним заходом, тому що не можна здійснювати управління без систематичного аналізу стану та наявності матеріальних цінностей і грошових коштів, їх витрачання, операцій та процесів, які пов'язані з реалізацією товарів. В умовах стабілізації вели-

ке значення мають своєчасність та результативність економічного аналізу. Від цих чинників багато в чому залежить ефективність реалізації товарно-матеріальних цінностей.

Активи підприємства – це ресурси – матеріальні або нематеріальні ресурси вартості (майнові об'єкти), що отримані підприємством у результаті попередніх операційно-господарських процесів і мають властивість приносити йому (підприємству) в майбутньому економічні вигоди у вигляді доходів. У світовій практиці активи найчастіше визначаються як певний вид ресурсів, який отримує будь-яке підприємство в результаті минулих подій. Використання таких ресурсів у поточному або майбутніх періодах може призвести до збільшення економічних вигід самого підприємства або його власників.

У Положенні бухгалтерського обліку № 7 активи визначаються як «ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигід для підприємства у майбутньому» [1]. Таким чином, для підприємства необхідно зазначити, що:

1) активи, тобто певні види ресурсів, з'явилися раніше внаслідок минулих подій;

2) підприємство повинне здійснювати контроль над об'єктом активів, який належить до їх певної групи, й управляє зазначеним у документах активом;

3) підприємство або власник розраховує у майбутніх періодах на надходження певної суми грошових коштів (або їх еквівалентів) від цих активів.

Але той самий ресурс не може бути визнаний активом, якщо були здійснені такі види витрат, за якими надходження майбутніх економічних вигід на підприємство як у поточному періоді, так і після його завершення вважається малоімовірним. Актив вважається ресурсом і, відповідно, відображається у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності лише за таких умов: оцінка активу може бути достовірно визначена; від використання зазначеного активу в майбутньому очікується отримання економічних вигід.

Витрати на придбання або затрати на створення активу, які не відповідають цим умовам, включаються до складу витрат і затрат поточного (звітного) періоду (у звіті про фінансові результати) і не можуть бути відображені в балансі [2]. Різні види активів можуть сприяти отриманню підприємством економічних вигід по-різному:

– активи, які придбані за гроші для господарської діяльності, можуть забезпечити надходження додаткових коштів на підприємство в майбутньому;

– фінансові інвестиції в облигації, акції, депозити або інші цінні папери можуть забезпечити надходження на підприємство грошових коштів у вигляді дивідендів, відсотків тощо;

– дебіторська заборгованість також є прямим надходженням грошових коштів у результаті її погашення дебіторами або одержання грошей на банківський рахунок від здійснення факторингової операції в майбутньому;

– непряме надходження грошових коштів може здійснюватися через погашення зобов'язань, отримання активів, здійснення бартерних операцій, погашення зобов'язань матеріальними активами, сплату дивідендів акціями тощо.

Для складання фінансової звітності основною оцінкою активів є історична собівартість. Деякі підприємства як основну використовують поточну собівартість активів, оскільки не здатні, не готові побудувати облікову модель їх історичної собівартості та відображати вплив зміни цін на немонетарні активи. Разом із тим кожному виду активів підприємства притаманна особлива методика оцінювання різних господарських операцій у процесі діяльності.

Активи підприємства поділяються на поточні та непоточні, іншими словами, оборотні та необоротні. У зарубіжній практиці кожне підприємство, враховуючи характер діяльності й особливості технології та організації господарських операцій, самостійно вирішує питання поділу активів на оборотні та необоротні. В Україні, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс», поділ активів на оборотні та необоротні є обов'язковим [3, с. 63]. Таке визначення активів, що подає у П(С)БО № 2 «Баланс», вимагає розуміння поняття «операційний цикл діяльності», що є дуже істотним в управлінні підприємством узагалі й активами зокрема.

Операційний цикл діяльності, який визначає поділ активів, – це проміжок часу між придбанням запасів для відповідної діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції, або наданих послуг, або продажів товарів, або виконаних робіт [4, с. 25].

У виробництві операційним циклом діяльності називають середній проміжок часу між придбанням матеріальних запасів для виробництва та отриманням грошових коштів за проданим (реалізованим) продукцією [5].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не вимагають дотримуватися визначеного переліку або формату, в якому мають відображатися у статтях балансу. У різних країнах статті активу балансу розміщуються, як правило або в порядку від найбільш до найменш ліквідних активів (США, Канада), або у зворотному порядку (Велика Британія, країни СНД). Форма балансу, що використовується в Україні, зберігає порядок ліквідності статей, що традиційно склався в нашій країні.

Фінансовий аналіз є однією з функцій управління, яка визначається системами спостереження і перевірки процесу здійснення основних функцій та фактичного стану підприємства, організації або установи як об'єкта аналізу з метою визначення обґрунтованості прийняття, ви-

конання та ефективності управлінських рішень і результатів їх наслідків, виявлення відхилень від установлених нормативів та критеріїв, усунення складних та проблемних ситуацій і попередження недбалства та недоліків у фінансово-господарській господарській діяльності. У сучасних умовах фінансовий аналіз зосереджує увагу на процесах, які пов'язані зі стабілізацією сільськогосподарського виробництва в процесі виходу економіки України з фінансової кризи. Подолання кризи та необхідність стабілізації економіки держави потребують суттєвого підвищення ролі методичного, організаційного, технологічного, інформаційного та інших видів забезпечень управління всіма галузями господарства України. Усе це зумовило вдосконалення аналітичних і контрольних функцій на всіх рівнях керування, адже це відіграє важливу роль в управлінні всією економікою України, забезпечуючи органи державної влади та суб'єкти господарювання необхідною інформацією для прийняття правильних рішень та досягнення поставлених завдань розвитку економіки держави, особливо в сучасних умовах.

Докорінна зміна форми і змісту управління підприємств також вносить корективи в діяльність підсистем, які забезпечують його функціональність. Це стосується економічного аналізу, який обґрунтовує достовірність прийняття управлінських рішень. У сучасних нестабільних умовах зростає ризик прийняття неефективних рішень, що теж зумовлює необхідність удосконалення його форм і методики [6, с. 33]. Водночас фінансовий аналіз і контроль необхідно здійснювати за допомогою різних органів і служб не ізольовано, а системно із застосуванням комплексного підходу до оцінки стану підприємства. Із метою підвищення дієвості фінансового аналізу сільськогосподарських підприємств важливо чіткіше визначити функції різних контролюючих служб та органів, координувати та спрямовувати їхню діяльність на попередження недоліків та помилок. Це дасть змогу усунути дублювання та формалізм в аналітичній роботі, підвищить її результативність та якість.

Фінансовий аналіз – це один із методів оцінки фінансової діяльності підприємств та їх пристосування до умов ринку, що змінюється. Практично всі користувачі фінансових звітів використовують методи фінансового аналізу для прийняття рішень з оптимізації своїх інтересів [7, с. 12]. Мета фінансового аналізу оборотних активів – забезпечити планомірне надходження грошових коштів та розмістити власні та залучені активи так, щоб отримати максимальний прибуток та виключити банкрутство.

Аналіз оборотних активів розпочинаємо із загальної оцінки на основі вивчення динаміки і структури активів ПАТ «Дашківці». Для цього згрупуємо статті активу і за допомогою методів горизонтального та вертикального аналізу вирішимо відповідні завдання. Під час оцінки

активів зміни в їх залишках та структурі необхідно аналізувати, ураховуючи поділ активів на необоротні та оборотні. Сама по собі структура вартості майна не визначає фінансового стану ПАТ. Аналіз структури майна ПАТ, її динаміки не дає відповіді на питання, наскільки вигідно для інвестора вкладення коштів у дане підприємство, а лише оцінює стан активів. Аналіз динаміки складу і структури майна дає можливість установити розмір абсолютного та відносного приросту всього майна ПАТ й окремих його видів. Збільшення (зменшення) активу свідчить про розширення (звуження) діяльності ПАТ. Показники структурної динаміки відображають частку участі кожного виду майна в загальній зміні сукупних активів, їх аналіз дає змогу зробити висновок про те, в які активи вкладені знову залучені фінансові ресурси чи які активи зменшилися за рахунок відпливу фінансових ресурсів (табл. 1).

Майно ПАТ «Дашківці» на кінець 2019 р. порівняно з початком збільшилося на 9 877 тис грн (109,42%), що, головним чином, зумовлено збільшенням оборотних активів на 7 185 тис грн (112,67%). Збільшення виробничих запасів на 99 тис грн у структурі показало зменшення на 0,84 пункти, це свідчить про те, що на кінець року стало менше запасів за збільшення посівних площ. Зменшення питомої ваги незавершеного виробництва на 2,97 пункти свідчить про скорочення посіву озимих культур, хоча в сумі відбулося збільшення цього показника на 1 470 тис грн (79,16%). Що стосується необоротних активів, то їх величина збільшилася на 2 692 тис грн (101,58%). Приріст основних засобів може свідчити про розширення виробничого потенціалу. Грошові кошти підприємства зменшилися на суму 34 тис грн (94,44%), що зменшує коефіцієнт швидкої ліквідності підприємства. Дебіторська заборгованість зросла на кінець 2019 р. на 2 701 тис грн (155,86%), зросла також її питома вага – на 4,26 пункти, що є негативним показником, який відображає збільшення заборгованості покупців та сум неповернених боргів. У процесі аналізу активів визначають вартість чистих активів ПАТ «Дашківці» (табл. 2).

Вартість чистих активів дорівнює:

$$ЧА_{\phi} = HA_o + ЗВ + НК + НУ + З + (\Phi A - \Phi З), \quad (1)$$

де ЧА_ф – фактично відображена балансова вартість чистих активів підприємства;

HA_о – вартість основних засобів, відображених у балансі;

ЗВ – залишкова вартість нематеріальних активів, відображених у балансі;

НК – вартість незавершених капітальних інвестицій;

НУ – вартість устаткування, призначеного для монтажу;

З – запаси товарно-матеріальних цінностей, що входять до складу оборотних активів, за фактичною залишковою вартістю;

Таблиця 1

Склад, структура і динаміка активів ПАТ «Дашківці»

Активи	На початок 2019 року		На кінець 2019 року		Зміни (+,-)		
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	в %	питома вага, %
I. Необоротні активи	2650	29,36	5342	28,26	2692	101,58	-1,10
Усього за розділом I	2650	29,36	5342	28,26	2692	101,58	-1,10
II. Оборотні активи	6377	70,64	13562	71,74	7185	112,67	1,10
Запаси:							
виробничі запаси	236	2,61	335	1,77	99	41,95	-0,84
незавершене виробництво	1857	20,57	3327	17,60	1470	79,16	-2,97
готова продукція	2515	27,86	5464	28,90	2949	117,26	1,04
Разом запаси	4608	51,05	9126	48,28	4518	98,05	-2,77
Разом дебіторська заборгованість	1733	19,20	4434	23,46	2701	155,86	4,26
Разом грошові кошти	36	0,40	2	0,01	-34	-94,44	-0,39
Усього за розділом II	6377	70,64	13562	71,74	7185	112,67	1,10
Всього	9027	100,0	18904	100,0	9877	109,42	-

Джерело: складено авторами на основі [9]

Таблиця 2

Вартість чистих активів ПАТ «Дашківці»

Показники	Роки			Відхилення у 2019 році від	
	2017	2018	2019	2017	2018
Вартість основних засобів	1509	2650	5342	3833	2692
Вартість незавершених капітальних інвестицій	5			-5	0
Вартість незавершеного виробництва	1434	1857	3327	1893	1470
Готова продукція		2515	5464	5464	2949
Запаси товарно-матеріальних цінностей	2059	236	335	-1724	99
Фінансові активи	783	1769	4436	3653	2667
Фінансові зобов'язання усіх видів	3672	3306	5275	1603	1969
Вартість чистих активів	2118	5721	13629	11511	7908

Джерело: складено авторами на основі [9]

ФА – фінансові активи (грошові кошти, дебіторська заборгованість, довгострокові та короткострокові фінансові інвестиції й інші їх види, відображені у звітному балансі);

ФЗ – фінансові зобов'язання усіх видів (довгострокові і короткострокові фінансові кредити, товарний кредит, внутрішня кредиторська заборгованість).

Як видно з розрахунку, чисті активи більше розміру статутного капіталу ПАТ (1 006 тис грн). Тобто чисті активи відповідають вимогам ч. 3 ст. 155 Цивільного кодексу України. Даний метод оцінки активів в умовах інфляційної економіки суттєво знижує реальну вартість чистих активів підприємства. Це пов'язано з тим, що вартість основних засобів, запасів, усіх видів товарно-матеріальних цінностей у звітному балансі відображена з урахуванням їх попередньої переоцінки, і до моменту здійснення оцінки вона зросла під дією інфляції. Тому даний метод дає змогу одержати лише приблизне уявлення про мінімальну вартість чистих активів підприємства.

Наступним кроком є аналіз змін оборотних активів балансу – найбільш мобільної частини

капіталу. Оборотні активи включають запаси матеріальних цінностей, векселі одержані, дебіторську заборгованість (поточну), поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти тощо. Оборотний капітал поділяється на дві частини: постійну, що утворюється за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу; змінну, що створена за рахунок короткострокових зобов'язань підприємства. У складі і структурі активів підприємства (постійної та змінної частин) має бути обґрунтована відповідність, тому що збільшення змінної та зменшення постійної частин поточних активів свідчить про посилення фінансової залежності підприємства і нестійкості його стану. Аналізуючи оборотні активи, насамперед оцінюють зміни в наявності і структурі оборотного капіталу (табл. 3).

Дані табл. 3 свідчать про деяке поліпшення структури оборотного капіталу, оскільки питома вага матеріальних оборотних коштів та інших оборотних активів знизилася. Найбільшу частку в складі оборотних активів ПАТ займає готова сільськогосподарська продукція (39,44% на початок і 40,29% – на кінець 2019 р.). На не-

Таблиця 3

Склад і структура оборотних активів ПАТ «Дашківці»

Оборотні активи	На початок 2019 року		На кінець 2019 року		Зміна питомої ваги, %
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	
Запаси:					
виробничі запаси	236	3,70	335	2,47	-1,23
незавершене виробництво	1857	29,12	3327	24,53	-4,59
готова продукція	2515	39,44	5464	40,29	0,85
Разом запаси	4608	72,26	9126	67,29	-4,97
Разом дебіторська заборгованість	1733	27,18	4434	32,69	5,52
Разом грошові кошти	36	0,56	2	0,01	-0,55
Усього за розділом II	6377	100,00	13562	100,00	-

Джерело: складено авторами на основі [9]

завершене виробництво, тобто озимі культури, висіяні в ґрунт, припадає відповідно 29,12% і 24,53%. На виробничі запаси припадає відповідно 3,70% і 2,47%. Для нормальної успішної життєдіяльності підприємства виробничі запаси повинні бути оптимальними. Це означає, що на ПАТ мають бути обґрунтовані розрахунки щодо їх потреби і налагоджені постійні канали з постачальниками, які успішно виконують свої договірні зобов'язання.

Під час аналізу оборотних активів передусім треба перевірити достовірність інформації щодо видів і строків дебіторської заборгованості ПАТ. Для цього користуються прямим підтвердженням контрагентів, вивченням контрактів і договорів, особистими бесідами з працівниками, які мають інформацію про борги і дебіторську заборгованість підприємства. У процесі аналізу потрібно дати оцінку умов заборгованості, звернути увагу на строки, обмеження використання ресурсів, можливості залучення додаткових джерел фінансування. Аналіз власне дебіторської заборгованості покупців починається з вивчення складу і структури дебіторської заборгованості за даними форми № 1 «Баланс». Для цього розраховують питому вагу дебіторської заборгованості в загальній сумі. Такі показники розраховуються за звітом і за планом, а порівнюючи їх, визначають відхилення у структурі дебіторської заборгованості, установлюють причини змін її окремих складників і розробляють заходи для регулювання заборгованості, особливо тих її складників, які негативно впливають на діяльність підприємства. Станом на початок і кінець 2019 р. у ПАТ на дебіторську заборгованість припадає відповідно 27,18% і 32,69%, це свідчить про те, що питома вага дебіторської заборгованості зросла на 5,52 пункти – це є негативним чинником, тому що зростання дебіторської заборгованості призводить до зменшення грошових коштів в обороті підприємства і може призвести до погіршення фінансового стану підприємства у цілому. Як правило, основною причиною змін структури дебіторської заборгованості є взаємні неплатежі. Це може підтвердити порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгова-

ності. За даними бухгалтерської звітності (ф. 1, ф. 2) можна визначити низку показників, що характеризують стан дебіторської заборгованості. До цих показників належать:

1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$K_{об.к} = \frac{\Gamma_3}{K_c}, \quad (2)$$

де $K_{об.к}$ – оборотність дебіторської заборгованості;

Γ_3 – грошові засоби;

K_c – середня за звітний період дебіторська заборгованість.

2. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості:

$$K_{с.д.к} = \frac{Д_3}{К_3}, \quad (3)$$

де $K_{с.д.к}$ – коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості;

$Д_3$ – дебіторська заборгованість;

$К_3$ – кредиторська заборгованість.

3. Період погашення дебіторської заборгованості:

$$П_k = \frac{360_{\text{днів}}}{K_{об.к}}, \quad (4)$$

де $П_k$ – період погашення дебіторської заборгованості;

$K_{об.к}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості здійснюють шляхом порівняння даних за звітний період, визначають зміни і вивчають причини цих змін, їхню якісну характеристику (табл. 4).

Розраховані коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості не мають стабільності, протягом 2017–2019 рр. він коливався в межах 24,50 у 2015 р. і зменшився до 0,01 у 2019 р., що є негативним показником. Решта показників указують на нестабільність оборотних активів ПАТ «Дашківці», і період погашення дебіторської заборгованості щороку збільшується.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Провівши аналіз стану та ефективності використання оборотних активів та розрахувавши

Таблиця 4

Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості ПАТ

Показники	Роки			Відхилення у 2019 році від	
	2017	2018	2019	2017	2018
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,01	0,02	0,01	0,0	-0,01
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	0,29	0,58	1,19	0,9	0,6
Період погашення дебіторської заборгованості	43,87	57,14	60,11	44,14	0,52
Відношення дебіторської заборгованості до виручки від реалізації	0,102	0,07	0,13	-	0,1
Коефіцієнт оборотності активів	0,91	1,28	1,07	0,16	-0,22

Джерело: складено авторами на основі [9]

певні показники діяльності ПАТ «Дашківці», ми можемо зробити висновки про їх динаміку. Так, майно на кінець 2019 р. порівняно з початком збільшилося на 9 877 тис грн (109,42%), що, головним чином, зумовлено збільшенням оборотних активів на 7 185 тис грн (112,67%). Збільшення виробничих запасів на 99 тис грн у структурі показало зменшення на 0,84 пункти, це свідчить про те, що на кінець року стало менше запасів за збільшення посівних площ. Грошові кошти підприємства зменшилися на суму 34 тис грн (94,44%), що зменшує коефіцієнт швидкої ліквідності підприємства. Дебіторська заборгованість зростає на кінець 2019 р. на 2 701 тис грн (155,86%), зростає також її питома вага – на 4,26 пункти, що є негативним показником, який відображає збільшення заборгованості покупців та сум неповернених боргів. Чисті активи більше розміру статутного капіталу ПАТ (1 006 тис грн). Тобто чисті активи відповідають вимогам ч. 3 ст. 155 Цивільного кодексу України. Найбільшу частку в складі оборотних активів ПАТ займає готова сільськогосподарська продукція (39,44% – на початок і 40,29% – на кінець 2019 р.).

Отже, аналіз стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства має здійснюватися постійно і бути необхідним складником фінансового аналізу. Під час такого аналізу необхідно виходити із суті та структури оборотних коштів. Оборотні кошти є основним джерелом фінансування витрат підприємства. Вони є фінансовими ресурсами підприємства, які авансовані в оборотні виробничі засоби та здійснюють безперервний кругообіг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ М-ва фінансів України від 28.05.99 № 137 (зі змін і доп.). *Бухгалтерський облік і аудит*. 1999. № 6.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ М-ва фінансів України від 31.12.99 № 318 (зі змін і доп.). *Бухгалтерський облік і аудит*. 2000. № 2.
3. Бухгалтерський облік в Україні: навчальний посібник / за ред. Р.Л. Хом'яка; 2-е вид., доп. і перероб. Львів: Інтеллект-Захід, 2018. 820 с.

4. Костюченко В.М. Облік запасів згідно з національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 5. С. 23–39.
5. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні від 19.05.2001 № 47. *Ліга: еліт*. № 7. Закон Соруіght: ІАЦ «Ліга», 2010. С. 16–27.
6. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства: навчальний посібник / О.В. Зінкевич та ін. Рівне: НУВГП, 2016. 456 с.
7. Зятковський І.В. Фінанси підприємства в розрахунках. Тернопіль: Поліграфіст, 2018. 151 с.
8. Мних Е.В., Буряк П.Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві: підручник. Львів: Наука, 2014. 346 с.
9. Офіційний сайт ПАТ «Дашківці» (2019). URL: <https://dachkivtsi.ua> (дата звернення: 31.09.2020).

REFERENCES:

1. (1999) Polozhennja (standart) bukhghaltersjkoĝo obliku 7 Osnovni zasoby [Accounting regulation (standard) 7 fixed assets. By order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 137, 28.05.99]. *Accounting and auditing*, no. 6.
2. (2000) Polozhennja (standart) bukhghaltersjkoĝo obliku 16 Vytraty [Accounting regulation (standard) 16 expenses. By order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 318, 31.12.99]. *Accounting and auditing*, no. 2.
3. Khomyak R. L. (2018) *Bukhghaltersjkyj oblik v Ukrajinі* [Accounting in Ukraine]. Lviv: Intellect-West. (in Ukrainian)
4. Kostyuchenko V. M. (2016) Oblik zapasiv zghidno nacionalnym Polozhennjam (standartamy) bukhghaltersjkoĝo obliku [Inventory accounting according to national regulations (standards) of accounting]. *Accounting and auditing*, no. 5. pp. 23-39.
5. (2010) Polozhennja pro vedennja kasovykh operacij v nacionalnij valjuti v Ukrajinі [Regulation on conducting cash transactions in national currency in Ukraine, 19.05.2001, No. 47]. *League: elite*, no. 7. pp. 16-27.
6. Zinkevich O. V., Levitskaya S. O., Mosychuk M. M. (2016) *Bukhghaltersjkyj oblik v ghaluzjakh narodnoĝo ĝospodarstva* [Accounting in the branches of the national economy: textbook]. Rivne: NUVGP. (in Ukrainian)
7. Zyatkovsky I. V. (2018) *Finansy pidpryjemstva v rozrakhunkakh* [Enterprise Finance in calculations]. Ternopil: Polygraphist Society. (in Ukrainian)
8. Mnykh E. V., Buryak P. Yu. (2014) *Ekonomichnyj analiz na promyslovomu pidpryjemstvi* [Economic Analysis at an industrial enterprise textbook]. Lviv: Nauka. (in Ukrainian)
9. Ofitsiynij sait PSC «Dashkivtsi» (2019). Available at: <https://dachkivtsi.ua>